

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อนำเสนอกลยุทธ์การพัฒนาชุมชนนักปฏิบัติผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อการอนุรักษ์สหายผมนางของชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง โดยการศึกษาชุมชนในพื้นที่เขตเทศบาลตำบลบางปู อ.ยะหริ่ง จ.ปัตตานี ได้ศึกษาบริบทของชุมชนและความพร้อมของชุมชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนนักปฏิบัติผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อการอนุรักษ์สหายผมนาง ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เข้าไปอยู่ในชุมชนและสัมภาษณ์ ซึ่งสามารถแบ่งขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 บริบทของชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี

ระยะที่ 2 ความพร้อมของชุมชนในการพัฒนาชุมชนนักปฏิบัติเพื่อการอนุรักษ์สหายผมนางของชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี

ระยะที่ 3 กลยุทธ์การพัฒนาชุมชนนักปฏิบัติผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อการอนุรักษ์สหายผมนางของชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี

ระยะที่ 1 **บริบทของชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี**

ผู้วิจัยได้ศึกษาบริบทของชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี จากเอกสารและสื่อต่างๆ ที่ค้นคว้า ได้แก่ แผนยุทธศาสตร์ชุมชนบางปู ข้อมูลตำบลบางปู ประวัติความเป็นมาของตำบลบางปู บางปูสตอรี่จากเฟซบุ๊ก และการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิของชุมชนบางปู

ระยะที่ 2 **ความพร้อมของชุมชนในการพัฒนาชุมชนนักปฏิบัติผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อการอนุรักษ์สหายผมนางของชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี**

ขั้นตอนการศึกษาความพร้อมของชุมชนในการพัฒนาชุมชนนักปฏิบัติผ่านเครือข่ายเพื่อการอนุรักษ์สหายผมนางของชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี โดยศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ มีวิธีการดังนี้

1. สำรวจพื้นที่วิจัย ในการวิจัยครั้งนี้ได้คัดเลือกพื้นที่พื้นที่ที่ตั้งอยู่ในเขตเทศบาล บางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ประกอบด้วย 3 หมู่บ้าน ดังนี้

1.1 หมู่บ้านโต๊ะโสม	อยู่ในพื้นที่ หมู่ที่ 1
1.2 หมู่บ้านบาลาคูวอ	อยู่ในพื้นที่ หมู่ที่ 2
1.3 หมู่บ้านบางปู	อยู่ในพื้นที่ หมู่ที่ 3

2. คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นชาวบ้าน ในเขตตำบลบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ใน 3 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่บ้านโต๊ะโสม หมู่บ้าน บาลาคูวอ และหมู่บ้านบางปู จำนวน 24 คน โดยมีเกณฑ์พิจารณาผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ เป็นผู้ที่ อาศัยอยู่ในพื้นที่ชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี และเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องหรือมีส่วนร่วม เกี่ยวกับสาหร่ายผมนาง ผลการพิจารณามีรายละเอียดดังนี้

2.1 ผู้นำชุมชน 2 คน ผู้นำทางศาสนา 1 คน ประธานกลุ่มสาหร่ายผมนาง 1 คน ผู้แทนกลุ่มเยาวชน 5 คน รวม 9 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling)

2.2 ชาวบ้านที่ประกอบอาชีพเก็บสาหร่ายผมนางและผู้ที่ใช้ประโยชน์จาก สาหร่ายผมนาง ได้มาจากการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเครือข่ายก้อนหิมะ (snowball selection) จำนวน 15 คน

3. กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ได้ยึดหลักสำคัญว่าใน กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยถือเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุด (เกจกนก เอื้อวงศ์, 2559) เนื่องจาก เป็น ผู้ที่มีส่วนร่วมและมีปฏิสัมพันธ์โดยตรงในการเก็บข้อมูลการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้แบบ สัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured in-depth interview) ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการ ทบทวนความรู้ที่เกี่ยวข้อง และทฤษฎี จากนั้นจึงทำการประยุกต์และปรับแนวคำถามให้สอดคล้อง กับวิจัยที่ศึกษา แล้วให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ในแบบสัมภาษณ์จะมี ประเด็นคำถามซึ่ง ประกอบด้วย ปัญหาของทรัพยากรสาหร่ายผมนางของชุมชนบางปู อำเภอยะ หริ่ง จังหวัดปัตตานี ความพร้อมของชุมชนด้านองค์ประกอบของชุมชนนักปฏิบัติ ประกอบด้วย องค์ประกอบด้านข้อความรู้ (Domain) องค์ประกอบด้านสมาชิกในชุมชน (Community) และ องค์ประกอบด้านแนวปฏิบัติ (Practice) และประเด็นคำถามสุดท้ายคือ ปัจจัยความสำเร็จที่ส่งผลต่อ ความพร้อมของชุมชนในการพัฒนาชุมชนนักปฏิบัติผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อการอนุรักษ์ สาหร่ายผมนางของชุมชนบางปู คือ ด้านผู้นำ ด้านการจัดการชุมชน ด้านวัตถุประสงค์หรือ เป้าหมาย ด้านวัฒนธรรมของชุมชนที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการดังนี้

- 4.1. นำหนังสือราชการจากสาขาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูล
- 4.2. นำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการทำวิจัย พร้อมแนะนำตนเอง ซึ่งแจ้งวัตถุประสงค์ในการทำวิจัย และนัดหมาย วัน เวลา และสถานที่ในการขอรับการสัมภาษณ์
- 4.3. สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยสัมภาษณ์คนละ 30-45 นาที พร้อมทำการบันทึกข้อมูล
- 4.4. นำแบบบันทึกที่ได้จากการสัมภาษณ์ที่ได้มาตรวจสอบความสมบูรณ์เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5. การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) มีรายละเอียดดังนี้

- ขั้นที่ 1 ถอดเทปบทสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์ครั้งนี้ผู้ให้ข้อมูลหลายคนได้พูดภาษามลายูท้องถิ่น ผู้วิจัยต้องแปลให้เป็นภาษาไทย โดยพยายามถอดคำพูดออกมาให้ครบถ้วนและสมบูรณ์ที่สุดและได้บันทึกบทสัมภาษณ์ไว้ในเอกสารด้วยโปรแกรม Microsoft word
- ขั้นที่ 2 นำบทสัมภาษณ์ที่เป็นเอกสารหรือไฟล์ข้อมูลเก็บบันทึกในแฟ้มเอกสารที่ผู้วิจัยได้เตรียมไว้เพื่อรอการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลอีกครั้ง
- ขั้นที่ 3 ตรวจสอบบทสัมภาษณ์อีกครั้ง เพื่อพิจารณาความถูกต้องของข้อมูลก่อนทำการวิเคราะห์
- ขั้นที่ 4 แยกแยะข้อมูลของแต่ละบุคคลและใส่หมายเลขของแต่ละบุคคลกำกับ
- ขั้นที่ 5 จัดข้อมูลที่แยกแยะแล้วเข้าในประเด็นหัวข้อต่างๆ ตามลักษณะของข้อมูล คือ ประเด็นด้านองค์ประกอบ และปัจจัยความสำเร็จ
- ขั้นที่ 6 วิเคราะห์บทสัมภาษณ์โดยการหาใจความหลักของข้อมูลในรายคนและนำใจความหลักนั้นหรือแก่นของเรื่อง ไปสร้างกรอบมโนทัศน์
- ขั้นที่ 7 ข้อมูลชุดหนึ่งอาจปรากฏได้หลายแห่ง ถ้าข้อความนั้นสัมพันธ์กับหัวข้ออื่นๆ
- ขั้นที่ 8 ยืนยันและสรุปการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำไปเป็นข้อมูลในการวิเคราะห์ SWOT เพื่อค้นหา จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ต่อไป

6. การสร้างความน่าเชื่อถือของงานวิจัย ผู้วิจัยสร้างความน่าเชื่อถือของข้อมูลจากการศึกษาวิจัยตามหลักการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

6.1 ผู้วิจัยได้ใช้ช่วงเวลาในการเก็บข้อมูลในระยะเวลาที่ใกล้เคียงกันและเป็นช่วงเวลาที่ครอบคลุมเหตุการณ์ดังกล่าว ได้ศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำคัญของชุมชน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ใน 3 หมู่บ้านก่อนจะทำการสัมภาษณ์ และในการเก็บข้อมูลผู้วิจัยรู้จักตนเองว่าเป็นคนไม่อคติกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ทำตัวเป็นกลาง เคารพให้เกียรติผู้อื่น เป็นนักฟังที่ดี และอดทน

6.2 ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งที่หลากหลาย เช่น การสัมภาษณ์ การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และการศึกษาเอกสารต่างๆ เช่น แผนยุทธศาสตร์ของชุมชน ข้อมูลตำบลบางปู เป็นต้น

6.3 ผู้วิจัยได้ตรวจสอบข้อมูลด้านผู้วิจัย โดยทำการแลกเปลี่ยนข้อมูลกับเพื่อนร่วมงาน เพื่อนนักวิจัย เพื่อนที่อยู่ในพื้นที่วิจัย และคณาจารย์ ที่มีความชำนาญและเกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่สมบูรณ์ที่สุด

ระยะที่ 3 กลยุทธ์การพัฒนาชุมชนนักปฏิบัติผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อการอนุรักษ์ สหายผมนางของชุมชนบางปู

นำผลการสัมภาษณ์ความพร้อมของชุมชนในการพัฒนาชุมชนนักปฏิบัติผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อการอนุรักษ์สหายผมนางของชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี มาวิเคราะห์ SWOT (นันทิยา หุตานุวัตร และณรงค์ หุตานุวัตร, 2542) เพื่อนำเสนอกลยุทธ์การพัฒนาชุมชนนักปฏิบัติผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อการอนุรักษ์สหายผมนางของชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี มีขั้นตอนดังนี้

1. วิเคราะห์สภาพแวดล้อมหรือปัจจัยภายในชุมชนด้านความพร้อมของชุมชนในการพัฒนาชุมชนนักปฏิบัติผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อการอนุรักษ์สหายผมนางของชุมชนบางปู การวิเคราะห์ปัจจัยภายใน จะค้นหาจุดแข็ง (Strength) ของชุมชน ซึ่งเป็นสิ่งที่พิเศษหรือจุดเด่นของชุมชน และทราบจุดอ่อน (Weakness) ของชุมชนซึ่งเป็นสิ่งที่ชุมชนขาดความสามารถหรือขาดกำลังที่จะดำเนินงาน

2. วิเคราะห์สภาพแวดล้อมหรือปัจจัยภายนอกชุมชนด้านความพร้อมของชุมชนในการพัฒนาชุมชนนักปฏิบัติผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อการอนุรักษ์สหายผมนางของชุมชนบางปู เพื่อต้องการที่จะดูว่ามีผลในทางทิศทางใด การวิเคราะห์ปัจจัยภายนอก จะช่วยให้ทราบปัจจัยที่เกี่ยวกับโอกาส (Opportunity) ของชุมชน ซึ่งเป็นผลกระทบเชิงบวก ช่วยให้ชุมชนได้ปรับปรุงกลยุทธ์ให้ดำเนินตามแนวทางที่ต้องการได้ นอกจากนี้ชุมชนยังได้ทราบ อุปสรรค (Threat) ของชุมชนซึ่งเป็นผลกระทบเชิงลบ เป็นสิ่งที่ทำให้ชุมชนไม่สามารถดำเนินตามกลยุทธ์ได้

3. วิเคราะห์ TOWS Matrix โดยการนำข้อมูลจากการวิเคราะห์ปัจจัยภายในและภายนอกมาทำการวิเคราะห์เพื่อกำหนดกลยุทธ์โดยใช้การจับคู่ และเขียนเป็นตาราง ดังนี้

3.1 จับคู่จุดแข็งภายใน (S) กับโอกาสภายนอก (O) เพื่อกำหนดกลยุทธ์ SO เป็นการคิดหาแนวทางการดำเนินงานขององค์กรหรือหน่วยงาน โดยใช้จุดแข็งที่มีอยู่เพื่อสร้างความได้เปรียบจากโอกาสที่เอื้ออำนวยให้

3.2 จับคู่จุดอ่อนภายใน (W) กับโอกาสภายนอก (O) เพื่อกำหนดกลยุทธ์ WO เป็นการใช้ความพยายามเพื่อปรับปรุงจุดอ่อนภายในองค์กรหรือหน่วยงานให้ดีขึ้น ด้วยการใช้อุปสรรคที่เกิดขึ้นจากภายนอก

3.2 จับคู่จุดแข็งภายใน (S) กับอุปสรรคภายนอก (T) เพื่อกำหนดกลยุทธ์ ST เป็นการใช้จุดแข็งขององค์กรหรือหน่วยงานเพื่อหาทางหลีกเลี่ยงหรือลดผลกระทบจากอุปสรรคหรือภัยคุกคามจากภายนอก

3.4 จับคู่จุดอ่อนภายใน (W) กับอุปสรรคภายนอก (T) เพื่อกำหนดกลยุทธ์ WT เป็นวิธีป้องกันตัว (Defensive tactics) ขององค์กร โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อลดจุดอ่อนภายในให้เหลือน้อยที่สุดและเพื่อหลีกเลี่ยงอุปสรรคหรือภัยคุกคามที่เกิดขึ้นจากภายนอก

ตาราง 1 แสดงการวิเคราะห์ SWOT matrix

ปัจจัยภายใน ปัจจัยภายนอก	จุดแข็ง (S) Strengths	จุดอ่อน (W) Weaknesses
โอกาส (O) Opportunities	จุดแข็ง+โอกาส (SO) การใช้จุดแข็งเกาะกุมโอกาส	จุดอ่อน+โอกาส (WO) การใช้จุดแข็งเกาะกุมโอกาส
อุปสรรค (T) Threats	จุดแข็ง+อุปสรรค (ST) การใช้จุดแข็งหลีกเลี่ยงอุปสรรค	จุดอ่อน+อุปสรรค (WT) การลดจุดอ่อนและหลีกเลี่ยงอุปสรรค

4. นำข้อมูลกลยุทธ์ที่ได้จากการวิเคราะห์ TOWS Matrix มาเรียบเรียงใหม่ จัดเป็นกลยุทธ์ของชุมชนในการพัฒนาชุมชนนักรับผิดชอบอินเทอร์เน็ตเพื่อการอนุรักษ์สำหรับแผนงานของชุมชนบางปู

5 ตรวจสอบความถูกต้องโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 10 คน ความเหมาะสมของความพร้อมของชุมชนในการพัฒนาชุมชนปฏิบัติเพื่อการอนุรักษ์สำหรับแผนงานของชุมชนบางปู โดยการสำรวจความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus group) ผู้วิจัยดำเนินการ

ดังนี้

- (1) เตรียมเอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม
- (2) คัดเลือกและติดต่อผู้เชี่ยวชาญที่จะเข้าร่วมสนทนากลุ่ม จำนวน 10 คน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านชุมชนนักปฏิบัติ และการจัดการความรู้ จำนวน 3 คน ด้านเทคโนโลยีทางการศึกษา จำนวน 3 คน ด้านสาหร่ายผมนาง จำนวน 4 คน โดยมีหลักการพิจารณาที่ประสบการณ์ในการทำงานซึ่งไม่น้อยกว่า 10 ปี หรือมีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอก
- (3) จัดทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญ และพร้อมเอกสารที่เกี่ยวข้อง และนัดหมายวันและเวลา เพื่อชี้แจงรายละเอียด
- (4) ผู้วิจัยนำเสนอรายละเอียดของข้อมูลกลยุทธ์การพัฒนาชุมชนนักปฏิบัติผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อการอนุรักษ์สาหร่ายผมนางของชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี
- (5) ให้ผู้เชี่ยวชาญประเมิน วิพากษ์ ให้ข้อเสนอแนะ
- (6) ในระหว่างสนทนากลุ่ม ให้ผู้ช่วยวิจัย 1 คน จดบันทึกประเด็นต่างๆ
- (7) ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

Prince of Songkhla University
Pattani Campus